

A hágóra kapaszkodó vonat dohogása elmerült a téli éjszaka hallgatag, mély vizében. Utolsó kocsjának piros jelzőfénye lassan emelkedett fel a csillagok közé. A hegyvidéki kis állomás öre eloltotta a nagy petróleumlámpát az oszlop tetején s ettől egyszerre kivilágosodott az éjszaka.

A hátzszakos ember megindult az őrház felé, hogy tájékozódjék, nincs-e rövidebb útja a menedékháznak, mint amelyet a térkép mutat.

— Csak nem akar éjszakának évadján nekivágni a négyórás útnak? — mérte végig az utast a vasúti ór, aki pipatömögetés ürügyén éppen időjósállással kezdett foglalkozni az őrház eresze alatt. Hallgatta a telegráfdrótok erősödő zümmögését és beleszimatolt a messziségbe.

— Hallja ezt a különös morgást a hegyek felől? Olyan itéletidő készül, hogy a csillagokat is összekeveri az égen... Nézze csak! — Borzas bajszával felfelé bökött a hamvasszürke égre, ahol károgó varjúcsapat sötét foltja húzott el dél felé. — Most még csak mormotál az Őriáskő, de nem adok neki egy órácskát, lesz itt olyan zenezuna, hogy a vadak is megbánják, amiért nem maradtak a Noé bárkájában. De legalábbis, hogy nem születtek vasúti bakternak... Mert itt, az őrházban jó meleg van ám, akárhogy poroz is odakinn. Jó kályha, finom, fekete szén. Még fekhelyet is tudnánk készíteni a szerpadon s csak álmában köszöngtetne a hófergetegnek... Várja csak meg a reggelt! Nem venném a lelkemre, hogy elpusztul egy ember, mikor nem is kénytelen rá.

— Csakhogy én semmit sem hallok abból a morgásból — mosolygott az éjszakai hegymászással incselkedő utas. — Mindenesetre nagyon köszönöm a figyelmességét. Jólesik, ha félti valaki az embert. Napkeltére azonban fenn akarok lenni a hegyen.

— Hát, ha nagyon kölletik, az más... Mindjárt gondoltam, hogy nem paszsióból indul neki a veszedelemnek. Ha így van, akkor ajánlom, hogy lépjen ki, mert az első falu is megvan három kilométer. Ha rövidíteni akar, jól hallgasson ide. Mielőtt az első falut elérné, egy nagy kökereztetet talál az útszelen. Térjen le balkéz felé, az erdőhöz szolgáló dűlőútra. Törött nyom van a hóban, mert már javában ontják lefelé a fát. Onnan már látszik az erdő a Csermagos lejtőjén. Haladjon a szának nyomán mindenütt az erdészházig. Majd az erdészház mögött jobbra, a nyiladékon, a villamos távvezeték alatt. Gondolom, arra is lesz már valamelyes nyomocska. Az erdészháztól félóra járásnyira a nyiladék beleszalad a szerpentinbe. Azon már nemigen lehet eltévedni... Persze, ha marad ennyi világosság, mint amennyi most van. Különben úgyis mindegy. Elviszi a Bórembukk.

— Micsoda?

— A ködember... Becsavargatja a vándort a ködsubába, jól megötelgeti, meghempereg vele a hóban, azután csendesén megfojtja. Még az a jó, hogy nem tart sokáig az egész s a temetésre sincs költség.

— Szerencsére nem vagyok babonás s az ilyen Bórembukkokkal már gyermekkoromban összebarátkoztam.

— No, akkor Isten vezérelje... Azért a vasúti jegyet ideadhatja. Legyen róla testimónium, hogy a vasút megtette a magáét. Az ezután való bóklászásért már nem szavatolunk... De lépjen ám ki!

A különös utast felvillanyozta az öreg ember jóízű beszéde. Széles jókedvvel, füttyszóval indult meg az úton. Bekecsét kigombolta, hogy rá ne melegedjen a hátzszak. Talpa alatt nótát muzsikált a hó.

Nemsokára azonban a szél kezdett muzsikálni.

A bekecsét be kellett gombolni, mert a vetköztető szél már az inge alatt kotorászott. Alig hagyta el a faluszéli keresztet, az erdő sötét tömege felé vivő út jókora emelkedéssel vágott neki a fensíknak. A szél szembedőlt s csak erő-

sen nélkülajolva tudott kapaszkodni a szántalpak síma medrében. Még csak az emelkedő harmadánál járhatott, amikor eltűnt előle az erdő s mint hömpölygő szürke ár, már körülnyaldosta a nyirkos köd. Nem is köd volt ez, hanem a földön hempergő felhők csordája.

Elővette zseblámpáját, hogy legalább néha megnézzze, nem szaladt-e ki lába alól az út. Most még a szántalpak barázdáiban tántorgott, de ahogy a sűrűn gomolygó ködfelhők örvényében egyre szaporábban járták a sergőt a kövér hópihék, már a villanylámpának is vajmi kevés hasznát vette. Úgy érezte, hogy felhasított tollas-dunyha belébe gabalyodott.

— Tartani az irányt! — ismételte magában a csalóka biztatást, de voltaképpen nem is tudta az igazi irányt, mely felé — ha vakon is — de haladnia kellene. Megkísérelte elképzelni maga előtt a kiterített térképet. Háta megett — kissé jobbra lehet — a vasútállomás. Amíg az erdészházhoz nem ér, balra kell tartania. De hová lett a szántalpak széles nyoma? Meg kell találnia. Előbb balra, majd ismét jobbra fordul, cikkcakkozik és talpával tapogatja a szánnyomokat, míg végülis megbotlik egy jókora kőben.

Hátizsákja átlendült a vállán és földrerántotta. — Ez már a Bőrembukk — gondolta —, amiről a bakter beszélt. Dehogyan hitte, hogy ily hamar találkozik vele. Mégiscsak jó lett volna hallgatni a tapasztalt hegyiemberre, akinek szavait most visszamorzsolgatta magában.

— Jól megőlelgeti, meghempereg vele a hóban, azután csendesen megfojtja... Még az a jó, hogy nem tart sokáig.

Újabb kísérletet tett a villanylámpával, de a zuhatagban ömlő, szélkavarva hópelyhek vad táncánál egyebet nem látott.

Így vánszorgott — utat veszítve — ki tudja, mennyi ideig. Árkokba zuhanva, barázdák mélyében felbukva, magános fáknak ütődve, mígnem szabályos hullámokban érezte lába alatt a talajt, mintha egy felhagyott temető be-süppedt sírhalmain tántorogna.

S valóban. A földhullámok egyre magasodtak s egyszerre beleütközött egy sírkőbe. — Ahol temető volt, ott falunak is kell lenni — gondolta erőre kapva — csak tovább! Most már fejfától fejfáig tapogatódzott a sírok között, de a temetőnek nem volt szélessége és nem volt hosszúsága. Csak mélysége volt. S amint kifújni magát megállott egy előredőlt sírkeresztnél, a temető mélyéből mintha hangok törtek volna fel hozzá. Úgy tűnt, hogy egyik sírkereszt átkiabál a másiknak a sűrű hófüggönyön át.

— Egy ember keresi útját a világban...

— Embert nem ismerek, csak porszemet.

— Valaki menedéket keres az ég alatt...

— Az utak a temetőkön át vezetnek.

— Nincs, ki méceszt gyujtson az éjszaka vándorának...

— Minden sír lobogó szövétnek, csak az élők nem látják a fejfák vilá-gosságát.

— Ki vigasztalja meg a sír előtt reszkető embert?

— Hagyjátok az élőket útjokra menni!... A vízben úszó halnak ne beszél-jetek a halász hálójáról, sem a zöldelő ágnak a fejsze éléről s a reggel még nyíló rózsának a kertész ollójáról!

Egész testét hideg veríték áztatta, amíg loholva kereste a kifelé vezető utat, de mindenütt útját állták a fejfák, sírkeresztek.

Újból meg kellett állnia. Megfogódzott a darabos fából ácsolt keresztben. Remegő keze szeggel átvért hideg lábakra fonódott, majd felfelé kúszott a fém-ből való testen, kitapogatta a térdeket, már a szív megnyitott sebénél járt s mikor a halálban lecsukdott fejet érintette, az mintha engedelmesen közelebb hajolt volna hozzá.

S akkor — mint valószínűtlen és érzékfeletti zengés — egy száncsengő

gyámoltalan szava hallatszott a süvöltő szél hullámaiból. Kis ideig hallgatódzott még. Nem, nem lehet káprázat! Jól megjegyezte a hang irányát és megindult fokozódó iramban a sirok között. Hamarosan érezte, hogy lejtőnek megy. Lassanként elfogytak a sirok, már egy kerítés mellett futott tovább s azután ott volt a falu szélső házánál.

Akkorára odaért a szán is. A rúd elején viharlámpa himbálódzott. Pislákoló fényét csak egészen közelről lehetett látni. Ha nem kiált, a szánról észre nem veszik s itthagyják.

— Hahóóó!... Megállni!... Álljanak meg!

A nagytestű bakszán farolva siklott oldalra és megállott pár lépésnyire előtte.

— Jó estét, vagy jó reggelt inkább?... A menedékházhoz indultam. Eltévedtem a ködben... Nem ülhetnék fel?

— A menedékházhoz, éjjel? — álmélkodott a szán bakján egy hóember. — Oda ugyan fel nem megy mostanában. De Óhutáig elvisszük. No, hamar szökjön ám fel s ügyesen takarja be magát, mert ha sokat áldigálunk, itt virradunk meg a hó alatt!

A szán megindult. Puhán siklott a viharlámpa imbolygó fénye után. A gyeplőnek semmi dolga nem volt; a lovak ilyenkor behunyott szemmel is hazatalálnak. Szó is alig esett közöttük a jó félórás úton. Amennyi esett, az is inkább csak a jelenvaló itéletidőről, rövid tömönatokban.

Már csendesedett a szél és a hóesés, amikor újabb falu szétszórt házainak körvonalai bukkantak elő a fehér homályból. Az út meredéken vágott neki a hegyoldalnak. A lovak szuszogva, párát pőfékelve, nagyokat csukladozva mentek fel a jeges kaptatón és bekanyarodtak egy nyitott kapun.

— Jézusnak legyen hála! — szökött le a bakról a szánas ember s oda-sietett a hátsó üléshez, hogy segítsen a másik hóembernek leszállni.

— Csak megjöttünk, plébános úr!... Úgy-e hogy hasznát vettük a szánas bundának.

— Okos ember az a Szalajtó János — hallatszott a bunda vastag prémgal-lérja mögül.

Plébános úr? Még ez hiányzott ehhez a kalandosan induló utazáshoz. Így tűnődött az eltévedt utas, míg nehézkesen levonszolódott a szánról és se-pergetni kezdte magáról a vastag hóréteget. Bárcsak ott maradt volna az órház-ban. Most azután alakoskodhatik ennél a papi háznál.

A pap kifejtette magát a nehéz bundából és odalépett az ismeretlenhez.

— Isten hozta minálunk!... Óhután vagyunk, Bodnár Balázs plébános házánál.

— Szűcs Tamás festőművész vagyok és mindjárt elnézést is kérek az al-kalmatlankodásért. Nem szeretnék terhére lenni... főtisztelendő úr.

— Ugyan, hova lenne késő éjszaka, ilyen időben? Vendégem, ameddig csak jónak látja... Én azonban még átmegyek a templomba, de hamarosan vissza-térek. János bácsi, tudja hol függ a kulcs, vezesse be a művész urat... Vigyáz-zanak, ott néhány lépcső lesz, a folyosó előtt...

Amikor a pap visszatért a templomból, előbb felszította a testes cserép-kályha tűzét, majd vízzel töltötte fel a borseszalángos tea főzőt. Levétette ven-dége átázott bakancsait és restelkedve kínálta fel kopott, foszladozó papucsait. Majd eltűnt a szomszéd szoba mélyén, ahonnan nyirkos hideg dőlt be a nyit-va hagyott ajtón át, és kiszáradva egy cserépflasskóval tért vissza. Úgy hozta a régi mívű cserépbutykóst, úgy törölgette le róla a port fakó reverendájának foltozott ujjával, mintha a ház legnagyobb kincsét tenné vendége elé.

— Hatesztendő borovicska. Orvosság ez, kérem, ilyenkor. — Majd órájára

pillantva, hozzátette. — Én ugyanis már nemigen ihatom, úgy-e megbocsát érte, de hamarosan megkondítják a roráté harangját s misézniem kell.

Kitöltött egy pohárkával a gyöngyöző italból, megvizítalta színét a lámpafénynél és a vendég elé tette.

— Váljék egészségére!

— Zavarba hoz ezzel a kitüntető kedvességgel — fogta meg a poharat a festő. — Be kell vallanom, hogy szívem tele van szorongással. Úgy érzem, hogy olyan adósságba keveredem, amit soha vissza sem fizethetek.

— Hagyja csak el! Sohasem lehet tudni, kit mikor és hol hoz össze velünk a véletlen... Egyáltalán, nem is olyan ritka dolog, hogy az egyház kezét fog a művészetekkel. Ez igazán nem is újkeletű. Hátha egyszer meggazdagszom s kifestetem az én szegény templomomat.

— No, velem akkor sem boldogulna. Egészen más témákban dolgozom. Legjobb lesz, ha erről egy kicsit mindjárt beszélgetünk is. Nem szeretnék alakoskodni. Ez a szívélyes fogadtatás őszinteségre kötelez. Ön most olyan embert fogadott be a házába, akinek soha semmiféle kapcsolata nem volt az egyházzal, a vallással. Aki a templomokat, ha csak lehet, messziről elkerüli. A papokról sincs valami fényes véleményem. Legfeljebb azt csodálom, hogy még mindig oly jól megélnék egy időszerűtlen, kultúraellenes mítosz hirdetéséből s az egyszerű emberek hiszékenységből... És most mégis itt ülök egy plebánián, elfogadom szobája melegét, pálinkáját... Az ember sohasem tudja megismerni eléggé a maga gyöngeségeit.

— Ne zavartassa magát!... Először is itt semmi sem az enyém. A plebánia épülete az egyházközségé. Ők hozták a fát, amitől meleg a kályhám. Tőlük kaptam ezt az ital pálinkát, hogy megkínálhassam vendégeimet. A bútorokat — melyeket itt lát — elhunyt elődömtől örökölte a mindenkori öhutai plebános. Még az ágynemű sem az enyém, amibe belefektetem: özvegy nővéremé... Egyedül talán ez a papucs...

A festő valamit akart mondani, de a pap leintette.

— Egy kis türelmet kérek. Nem fogok sokat beszélni. Szeretném azonban valamiről biztosítani éppen őszinte vallomásának fizetségéért. Higyje el, akkor sem fogadtam volna másként, ha azzal állít be, hogy ön egy buzgó és köztiszteletben álló hívő, vagy éppen templomépitő mecénás... Várjon, nem fejeztem be. Azt mondja, hogy nem szívvel minket, papokat. Nincs egyedül. Nekünk ezt a megvetést nemcsak hogy el kell fogadnunk Isten kegyelméből, de még külön meg is kell adoznunk érte. ... Szeretettel. És ezért természetes, hogy így fogadom. Nem láthatok önben ezután sem mást, mint vándort, akit a hóvihar roskadozó parókiám fedele alá sodort... De mondja, mi ujság a fővárosban?

— Szeretnék a témánál maradni — ha megengedi —, mert nem nagyon értem, hogyan lehet szeretni azt, akivel nem vagyok egy véleményen. De nem is jó szó ez a vélemény. Nem mond eleget. Inkább így: ugyanazon meggyőződéssel...

— Még ezzel sem mondta ki, amit akart, azt a bizonyos eleget. De nem baj és ez most nem is lényeges... Mondja, a fák az Üllői úton, az Üllői úti fák nem pusztultak el?

— Hát, ha így jobban tetszik, kimondom: egy hiten.

— Ön nem katolikus?

— Hogy is mondjam... Szüleim a katolikus vallás szertartása szerint keresztelték meg, de...

— Megtántorodott a hitében.

— Inkább végérvényesen elveszítettem, ha egyáltalán volt.

— Az szinte lehetetlen!

— Ezt csak azért mondja, mert ez a mestersége.

— Gondolja?... Van azért mögötte valamiske tapasztalat is. Nem az első állomásom ez a falu. Évekig kápláncodtam városban. Sokféle emberrel találkoztam már. Ha összeszámolnám: életemből pár esztendőcskét gyóntatószékben töltöttem. Most is egy haldokló ágyától jövök.

— Ez volt az én szerencsém. Mielőtt találkoztunk volna az úton, egy temetőben bolyongtam. Sehogyan sem tudtam kitérni a sírok és fejfák erdejéből. Azt hittem, ott kell pusztulnom.

— Babonás?

— Nem tudom, mi az a babona... De olyan különös volt az. Mintha hangokat hallottam volna ott, a temetőben. S most akárhogy töröm a fejemet, egyetlen szó sem jut eszembe.

— Ne törődjék vele. Majd eszébe jut, amikor nem is várja... Hozom a lázmérőt.

— Köszönöm, nincs szükségem rá. Meg szoktam érezni, ha lázam van.

— Azért jó lesz megnézni... Valaki hangokat hall a temetőben... — mondta jóízű kedélyességgel a pap és átsietett a másik szobába. — Mondja csak, hol van az a Fiastyúk utca Pesten?... Annyit olvasok róla, de nem tudom merre lehet... — hangzott a másik szobából, miközben egy fiók kacatjai között kotorászott a pap.

A festő nem felelt, bár fogai között néhány szót morzsolgatott szét s most izlelgette.

— Nem ismerem az embert, csak a porszemet... porszemet. Megvan. Egy mondatot megtaláltam... Előbb azt mondta, hogy haldoklónál járt ezen a kegyetlen éjszakán. Milyen gyalázatosan hangzik, de mégiscsak az volt az én szerencsém, hogy valaki haldoklott. Különben még most is ott bókászának a sírok között...

— Megfőtt a teája. Tessék a cukor, borovicska. Töltsön bele jócskán. Meglátja, nemcsak rummal jó a tea. Közben mérheti a lázát.

A festő kelletlenül dugta be ruhája alá a lázmérőt és eltűnődve kevergette teáját.

— Mit tud segíteni a pap egy haldoklón?

— Semmit és mindent. Orvosi fogalmak szerint már semmit.

— Hanem?

— A papot nem azért hívják, hogy feltámassza a félholtat. Ez nem áll hatalmában. Az ő szerepe a haldokló mellett csak annyi, hogy segít megnyugtató feleletet adni arra a kérdésre, mely a világból kilépő ember elé mered: mi lesz velem? S ez a kérdés most már nem csak annyi, hogy holnap, vagy holnapután mi lesz velem, hanem egyfolytában, egy örökkévalóságon át.

— Szóval mesét mond neki a pokolról, vagy a mennyországról.

— Nem szoktam. A megítéltetés órájának közeledtén már nem a pap dolga, hogy bírónak álljon egy ember ügyében. Isten a bíró. A pap pedig Isten irgalmának jelenlétéről biztosítja a haldoklót ebben az utolsó pillanatban, amikor az ember még választhat.

— Hogy érti azt, hogy választhat?

— Elhül a teája... Azt kérdezi, hogy hogyan választhat? Egyszerűen úgy, hogy őszintén és teljes szívből megbocsát mindenkinek és semmi mást nem óhajt, csakhogy Isten neki is megbocsássa minden vétkét.

— Ez korántsem olyan egyszerű. De tegyük fel, hogy a haldokló valóban megbánja minden bűnét, megbocsát mindenkinek, — javítson ki, ha nem jól mondom — tehát meggyónik, megáldozik: megnyugtathatja az embert a halál küszöbén, hogy a pap feloldozza bűneitől?

— Nem a pap oldozza fel. Maga az Isten az, aki megköt és felold.

— Rendben van. De feleljen világosan: Meg lehet-e érezni, legalább meg-

sejteni valami biztosat a halállal való birkózás kínjában abból, ami következik?

— Elhül a teája... Erről csak egy halott tehetne önnek vallomást, ha módjában volna. A haldokló azonban már csak apró jeleket tud küldeni felénk: amilyen a könnyeknek csendes hullása, egy boldog mosoly. Persze láttam már fogát vicsorgató haldoklót is... De gondolom, nem is erre kíváncsi. Hanem arra, hogy Isten tudja-e érzékelhető módon közölni velünk azt, hogy mindent feloldott. Hogy van-e az Isten irgalmának valami végső jele? Legjobb, ha erről nem a haldoklókat vallatja és nem is a papot. Legtisztabb munka, ha ezt magunkon próbáljuk ki. Addig, amíg élünk... De most már valóban megágyazok. Jó falusi csend van nálunk. Ezeken a vastag falakon még a szél zúgása sem hallatszik át. Jót alszik s a holnapi nap dolgát reggel is megbeszélhetjük.

Az éj sötétje még ott leleselkedett az ablakok alatt, de a rorátéra hívó hangra edes szava már szétrepült a hegyoldalon.

A pap jó pihenést kívánt vendégének, felvette bundáját, hóna alá fogta breviáriumát és elindult a templom felé.

A festő lassan, eltűnődve vetkőzött s mielőtt elfújta volna a lámpát, megakadt szeme az ágy feletti Jó Pásztor-képen. Alatta már megfakultak a sorok:

*„Térj meg én lelkem pihenődre,
hiszen az Úr jót tett veled.
Mert megmentette lelkem a haláltól,
szememet a könnyektől, lábam a zuhanástól...”*

*

Már jóval elmúlt a dél, amikor Szűcs Tamás, a festő, felébredt. Megnézte zsebóráját és gyorsan öltözni kezdett. Bosszankodott, hogy így ellustálkodta az időt. Most azután loholhat felfelé, hogy alkonyat előtt megérkezzen a menedékházba.

— Szó sem lehet róla, hogy ebéd nélkül csendedjem! — marasztalta a pap, látva, hogy a festő útra készen áll. — Tessék csak letenni a hátizsákot és asztalhoz ülni. Már terítve van.

— Erősen restellem, hogy elaludtam, de úgy aludtam, mint akit agyonverték, — mondta evés közben a festő.

— Semmi ba nincs, hiszen magam is szundítottam egyet a hajnali mise után, de csakhamar felkeltettek, mert keresztelendőt hoztak a filiából.

— Szóval egy lelket kihúznak a matrikulából, a másikat már be is írjuk.

— Igen, de ez csak a dolgok hivatali része... Hanem most már ideje volna, hogy elárulja, mit keres a menedékházban?

— Nyugalmat... Semmi mást, hanem csak nyugalmat. Tudja milyen kibírhatatlan a város ilyenkor, karácsony előtt. Az emberek megőrülnek. Tele van velük az utca, tele az üzletek, valami értelmetlen láz bűvöletében rohanganak fel s alá. Remélem, ott fenn, nem lesznek sokan s az ünnepek alatt készíthetek néhány vázlatot is a téli napnyugtáról, a halott erdőről. Valahol, a közelben fakitermelés is van. A munka dinamizmusa, a dolgozó ember vonásai, erejének ábrázolása az, ami leginkább érdekel.

— Azt közelebb is megtalálja. Nálunk is.

— Látom, mégiscsak meg akar téríteni... Nem, nem maradhatok. Évek óta csábít már az Óriáskő télen.

— Amit az Óriáskő tud télen, az szinte ábrázolhatatlan. Legfeljebb zenében. A hóvihart nehezen lehetne vászonra vinni. Pedig itt abból van a legtöbb. Az embernek az az érzése, hogy minden vihar a vén hegy odvaiban születik. Valami átható, földalatti morgással kezdődik mindig, mintha nyögne a föld. Azután szél támad s a szél előbb a felhőkbe vesző ormokat táncolja kö-

rül. Megöblögeti a sziklabarangokat, orgonál a fák között, megtiporja a földre kuporodó bokrokat és rátör a völgyre... Erre, mifelénk ennek a szónak, hogy elem, szinte egyetlen értelme van. Nem vizet jelent, se nem levegőt, nem földindulást és mégis mindent együtt a viharban. S az én embereim munkáján is ennek a viharnek a jegeit fedezheti fel. Ha ezek erdőt irtanak, követ fejtenek, az felér egy kisebbfajta viharral... Amúgy meg, olyan a lelkük, mint egy kisgyermeké, olyan egyszerű.

— Szóval könnyű dolga van a papnak!

— Korántsem! Nem azt mondom, hogy olyan ártatlanok, mint a gyermek. Vétkeikben is viharosak. Elemiek. De hamar is elcsitulnak. Erősen kell őket szeretni s lehet is.

Ebéd után egyszerre nyugtalanság szállta meg a festőt. Mindenáron indulni akart. A pap nem tartóztatta, mert az idő előrehaladt. Elkísérte vendégét a serpentinig. Ott elbúcsúztak.

— Isten vezérelje tovább. Ha viharba kerülne, csak meg ne álljon. Inkább folyton körbejárni, de meg nem állni, mozogni.

— Gondolja, hogy megismétlődik a tegnapi? — szorította meg a pap kezét a festő és elindult.

A nap még szürkén világolt. Az erdők titokzatosan susogtak körülötte. Már magasan járt s alatta a déli oldalon a táj megejtő szépsége ringatózzott a téli féhérségben. Gyakorta megpihent. Kedve lett volna már itt vázlatokat készíteni, de ugyanúgy vonzotta fölfelé a ködben úszó orom is.

Már alkonyodott, amikor a hágóhoz ért. A lenyugvó nap mégegyszer kivilágosodott, azután eltűnt a nyugati ég alján. Sápadt-rőt fények úsztak a mély völgy felett. Mégis megpihent a serpentin egy fordulójánál. Hátát nekivetette egy kiálló sziklának, elővette vázlatkönyvét és sietve felvázolt egy vihartördelte vén fát. A fa kontúrjai egy csonkolt, megfeketedett halotti kézhez hasonlítottak, mely rimánkodva nyúlik fel az ég felé és ott marad vérzön az ég és föld között.

Talán sokáig is eljátszadozott a rajzzal, mert közben hirtelen sötétedni kezdett és távolról ugyanazt a különös morgást lehetett hallani, melyről tegnap az öreg bakter beszélt. Megszaporázott lépésekkel indult tovább. A serpentin most már belefutott a rohamosan sötétedő erdőbe. Az útról elfogytak a szánnyomok, a hó vastagsága is nőttön nőtt. Talán a tegnapi vihar hőszőnyegei terítették be. Vadállatok csörtető iramodásának zajai ütötték meg fülét.

— Bó-rem-bukk!... Bó-rem-bukk! — ismételte, jókedvre hangolva magát. Jókedv helyett azonban hamarosan előbújt az erdő fái közül a ködember. Hívta, hát megjelent. Ugyanúgy, ahogyan tegnap. Körülvette és elrejtette előle az utat. Már ismét csak fától fáig látott, s a szél is egyszerre tört rá, mintha hívta volna. Éppen csak a hó nem esett még, de elég volt abból annyi is, amennyit a szél lesepert a fák ágairól és szeme közé vágta. Egyszerre egy hatalmas sziklafal tövében találta magát. Most jobbra, vagy balra?

Elindult a fal tövében jobb felé, de a sziklafal visszafordította útjából, mert félkaréjban húzódtott lefelé.

— Még megérem, hogy a vacsorát is a papnál eszem meg! — dörmögte kelleetlenül és elindult a nyomon visszafelé.

— Csak menni, menni, meg nem állni — motoszkált benne a pap tanácsa.

A szél már ordítva süvöltözött a sziklafal fölött és hatalmas hógörgetegeket zúdított nyaka közé. Ágak nyikorogtak fenn a magasban, kövek szabadultak el a talpa alól és csörtetve gördültek alá.

Végre megszakadt a sziklafal, de útra itt sem talált a lába. Olyan meredek oldalon kellett felkapaszkodnia, hogy a fák itt szinte párhuzamosan meredeztek a hegyoldallal. Könyökig vájkált a hóban, hogy valami kapaszkodót leljen. Jó félórás újabb küzdelem után egy borókás platóra ért. Kifújta magát,

de alig tudott megállni a lábán. Izzadt testén pillanatok alatt jeget kötött a dúló szél.

Menni kell, járni, mozogni, akármerre. Talán újból jobbra, mert a sziklafal eltérítette az iránytól. Hátizsákja elnehezedett, lábai remegve vonszolták lihegő testét.

Amikor a szél már csendesedni kezdett, megeredt a hó. Elővette zseblámpáját, hogy a szeme előtt cikázó fehér vonalak mögött legalább egy méternyire lásson. Megnézte a zseboráját. Valamivel három után indult el Óhutáról. Most hat óra múlt. Nem lehet már messzire a menedékháztól. No, még egy utolsó roham fölfelé! Elkészült erővel vetette neki vállát a szélnek. Valami sötétlő tömeget akart kikerülni, amikor lába alól kiszökött a talaj. Zseblámpáját is elejtette, amint az utolsó pillanatban megkapaszkodott egy borókabokorban. Kétségbeesetten kalimpáló lábai puha hótömegben jártak, mintha vízben úszna. Hallotta, hogy a lábával megbolygatott hótömegek, a mélybe hullva, szétfröcsösennek a gallyakon.

Már arra gondolt, hogy kibújjik hátizsákjából. Talán úgy könnyebben felhúzhatja magát a boróka tövéhez. Minden erejére szükség volt, hogy a hátizsákkal együtt tornássza fel magát a szilárd talajra.

Itt maradni? Egyenlő a halállal. Mennyit foglalkozik most ő ezzel az undok rémmel, a pusztulással. Perceken belül betemeti a hó, ha itt marad ültében. Megrántott vállából sajgó fájdalom áradt szét egész testén. Kúszva, maga előtt túrva a havat, tovább indult. Így vonszolt hosszú métereken át, amíg nem érezte, hogy eltűnt a meredek, sík földön hempereg és a fák, bokrok is eltűntek mellőle. Talán valami tisztásra érkezett.

Újból megpihent, de csak rövid ideig. Azután talpra állva, előrenyújtott karokkal tapogatózott tovább.

Ellobbanó gyufaszálak fényénél látta, hogy a síma fal, amibe beleütközött, egy zsendelyes ereszü hegyi kápolna fala. Őszintén megörült ennek a menedéknek. Ha kell, akár reggelig is meghúzhatja magát benne. Feltéve, ha bejuthat. Ezekon a régi épületeken rendszerint még kovácsműhelyben készült nehéz záruk vannak. Nem lesz könnyű feltörni, ha zárva találja.

A kápolna ajtaja azonban csak egy emberfejnyagyságú kővel volt betámasztva.

— Megmenekültem! — sóhajtott fel, amikor a sötét kápolnában ledobta hátizsákjait. Gyufát gyújtott s megpillantotta az oltár gyertyatartóiban a vastag gyertyacsonkokat. Meggyújtotta őket. A falakon zuzmara csillogott, mintha porcukorral szórtek volna be. Néhány szegényes, primitív kép, egy Mária-szobor, a kis oltár s itt hátul, a sarokban egy térdeplőzsámoly, meg egy töröttlábú lóca: ennyi volt a kápolna berendezése.

Most mindennél fontosabb, hogy valahogyan tüzet rakjon és megszártsa átizzadt, a hótól átnedvesedett ruháját. Benn, a kábolnában nem rakhat tüzet. Megfulladna a füsttől. De talán itt a bejárat előtt, a széles lépcsőn igen. A rokkant lóca heverő lábával elkotorta a havat az ajtó elől, azután forgácsot hasogatott belőle. A fellobbanó tűz első világánál körültekintett. Balfelől — ahonnan a magaslatra felkúszott — hatalmas szakadék sötétlik. Ennek a szakadéknak a szélén tántorgott még alig egy félórája. Elindult a borókabokor felé, ahol birkózásának nyomait még megtalálta a hóban. Ha eleresztette volna a borókat, menthetetlenül lezuhant volna a mélybe s most már nem élne. Útjában elkerült a vihartördelte vén tölgyhöz. Ez lehetett az a sötét folt, melyet el akart kerülni s úgy jutott a meredély szélére. Derékvastagságú ága bénán csüngött alá a hóba és recsegve jajgatott a szélben. Áttörte magát egy hófuvatagon, belekapaszkodott a lehasadt ágba, húzta, rángatta, csavarta, míg végülis a száraz ág megadta magát és puhán huppant bele a hóba. Leoldotta nadrágszíját, rácsatolta az ág derekára és vonszolni kezdte. Csak fél lépéseket haladhatott

előre, mert lába alól minduntalan kicsúszott a kapaszkodó. Végülis hengergetve taszigálta közel a tűzhöz. Letördelte vékonyabb ágait. Azok susterregve, keserű füstöt eresztve sírdogáltak a tűzön, mely akkorára már erőre kapott a kavargó szélben. Majd a letört ág szilánkos, vastag végét is belecsúsztatta a zsarátnokba. Hamarosan megtöltötte a szélűlta éjszakai erdőt a pattogó, sustergő tűz bátorító lármája s a növekvő fény elűzte a kápolna mellől az éjszaka árnyait.

Zsebkésével felvakarta a Mária-szobor talapatáról a gyertyacsurgalékot, beleszörta az oltár üvegvázáiba és odatette a tűz mellé, hogy megolvadjon. Zsinegből majd kanócot húz belé és jó lesz világlónak, ha leégnek a gyertyák. Levette bekecsét és a féllábú lócára telepedett a tűz mellé, szárítkozni. Hátal ült a tűznek, arccal a kápolna felé. Az oltár mögött, a félkörívű apszis fehér falának közepén csak most fedezte fel a levelezőlapnál nem nagyobb képet. Megnézte közelről is. Miniatűr festmény volt ez, a Madonna képe a karonülő Jézussal. Hasonló ahhoz a medaillonhoz, melyet anyja bársonyszalagon hordott a nyakában, míg élt. Valahol meg is van még a kevés emlék között, melyet szüleitől örökölt. A madonna fejére ezüstlemezből parányi koronát helyeztek, ahogyan a fogadalmi képeknél szokás.

Visszament a tűzhöz, de onnan is szüntelenül csak a képet nézte. A kietlen éjszakában, mindenkitől elhagyottan, a süvöltő szélvihar közepén didergő testéből kiszakadt egy szó, melyet csak egészen ritka pillanatokban ejtett ki mindig, valami visszahozhatatlan utáni sóvárgással.

— Édesanyám !

Anyjára gondolt, akiről egy szomorú emléket hordoz magában a gyermekkorból. Már igen beteg volt s apja — az uradalmi kovácsmester — valami drága orvosságot szerzett a városban. Az orvosság egy karcsú üvegecskében volt. Gömbben végződő dugó szolgált hozzá. El kellett fordítani a gömböt s az orvosság lassú cseppekben jött ki belőle. Ott tartották anyja betegágyának fejénél, az ablakban. Nagyon szeretett volna játszani ezzel a csinos holmival. Azt remélte, hogy ha az orvosság elfogy, játéku övé lesz az üvegecske. Ezért titokban — ha csak tehette — néhány cseppet kieresztett belőle a muskátlis cserépbe. Így történt, hogy az üvegdugó egyszer kiszabadult, elgurult s amire megtalálta, az orvosság mind egy cseppig kifolyott.

Egy hét múlva meghalt az anyja. Lehet, hogy az orvosság sem menthette volna már meg, de ő mégis sokáig úgy érezte, hogy megölte az anyját.

Sok mindenre nem emlékszik már, de anyja temetésére nagyon jól. Ott fektűdт egyszerű ravatalán a cselédházban, fekete fejkendőben, olvasóval összekulcsolt kezekkel és mosolygott. Mintha a halálból is csak őt vigasztalta volna: ne sírj, kislfiám, most már tiéd lehet az orvosságos üveg.

Hányszor próbálta megragadni ezt az emlékében élő halotti mosolyt. Soha nem sikerűlt visszaadnia vászonról.

Vajon, tudnak-e rólunk valamit is a halottak, miután eltemettük őket ? Látja-e most őt az édesanyja itt, a kápolnában ?... Már nem is emlékezés ez, valósággal érzi anyjának jelenlétét, érzi csontos kezének hideg simogatását a fején. Feketekendős alakjának árnyai mintha ráborulnának a fehér falakra az oltár mögött s nyakában a kis kép, a kis medaillon.

Hátha most !... Itt és ebben a rendkívűl órában ! Amikor oly élesen elérte az emlékezés, hátha most meg tudná ragadni rajzban !

Előkereste vázlatkönyvét. A szénpálcika fűgén szaladgált a vastag papírlapon.

Amikor elkészűdт a rajzzal, meghökkenne látta, hogy nem az anyját rajzolta meg, hanem egy feketekendős Madonnát. Letépte a rajzlapot, összegyűrte és bedobta a tűzbe. De még sokáig előtte táncoltak a kűsza színvonalak s amint a kápolna apszisának fehér falára nézett, egyszerre az imént rajzolt kép jelent

meg ott előtte. A feketekendős asszony, karján tartva gyermekét, amint megy vele a kovácsműhelybe, hogy megmutassa férjének: milyen szép ez a gyermek, akinek arcán a kovácsműhely kis kohójának fújtatóval élesztett tüze piroslik.

Felszította a tüzet, mely most már jócskán beléfalt az ágba és mérges patogásokkal égett. Fénye betöltötte a kápolnát. A szél, mely újból kavargó orkánná testesedett, meleg hullámokat lökött be a kitért ajtón. Az előbb még zuzmarás falak izzadtak a becsapódó melegben.

Igy ült ott — felmelegedő tagokkal — lázasan röpködő gondolataival. Az alkotásnak valami kivételesen mámoros, még alig tapasztalt szomjúságával. Végülis beleszédült ebbe a mámorba, melynek tajtékja előntötte a szívét, gondolatait, tekintetét. A paptól kapott pálinkát pedig még meg sem szagolta. Mégis deliriumos önkívületben ragadta meg hátizsákját, kiborította. Festékes tégelyeket, ecseteket, szénpálcikákat szedett elő. A pléhdobozban, melyben ecsetjeit tartotta, hólevet olvasztott. A térdeplőzsámolyt odavitte az oltár mögé, fölállott rá és széles, megrészegült vonásokkal rajzolni kezdett a falra. Közben — mint a tolvaj, aki fél, hogy rajtakapják — ki-kirohant a kápolna elé, körülvigyázkodott és beleordított az üvöltő szélviharba.

— Hahó, van itt valaki ?

Az oltár megtelt festékes tégelyekkel, tubusokkal. A festékből azonban csak a középső képre tellett. Mindent felhasznált, amit magával hozott. A másik két kép szénrajznak maradt a nedves falon.

Lázás munkája közben észre sem vette, hogy megcsendesedett a szél, s az éjszaka már csak sűrű homályként borította be a hegyoldalát. A tűz körül nagy foltban elolvadt a hó és kitetszett alóla a zöldben maradt fű.

Leszállt a térdeplőről és kimerülten telepedett újból a tűz mellé. Nézte munkáját. Közben — mintha törvényszéket ülne maga felett — csendben beszélni kezdett a láthatatlan bíróság tagjaihoz.

— Szárnyasoltár... Persze, nem ilyet vártatok tőlem. De én nem ismerem a szenteket s nem is érdekelnek túlságosan. Én csak apámat ismerem, a sírbaroskadó öreg kovácsmestert, akinek nem adott az uraság fogatot télvíz idején, hogy szülésre készülő feleségét bevigye a faluba, ahol a bába volt. Úgy mentek ők ketten a jeges szélben, tizennégy kilométert. Vállánál fogva vonszolta anyámat s méhében engem, a születendőt — s most a balszállón álló képre mutatott — így, ahogyan mindig is látom őket.

Kis szünetet tartott s azalatt még valamit igazított a középső képen.

— Azután el kellett takarodnunk a majorból. Apám lábát — patkolás közben — elrúgta egy ló. A törött láb hogyan is gyógyult volna be orvos nélkül. Úszkösödni kezdett. Felmondtak. Akkor sem volt iga a tavaszi munkák miatt, mely kevéske komenciókat, néhány nyalábnyi batyunkat elvitte volna sógorunkhoz, a városba. Engem is felmálháztak hát s újból úton voltunk, tavaszi reménységgel a szívünkben, hogy valahol csak akad munka. Apám szüntelen azt hajtogatta: ne félj fiam, megnőssz és igaz emberségről győződ meg a világot. Tizenkét éves lehettem akkor. Íme — s most a jobbszálló képre mutatott, ahol három alak jár a virágos mezőn: a kovácsmester, felesége és köztük a batyut cipelő gyermek.

— No és anyám, az áldott. Tőle kaptam a szépség varázsát. Az ő lelkéből fakadt művészetem minden igaz ihletése. Kérje helyettem Isten anyjának bocsánatát, hogy az ő vonásait mertem elképzelni a názareti anyjának képén. Kérje helyettem, mert én már rég elfelejtettem az imádságokat és az estéli nyugovásért könyörgő énekek szavait.

Lehajtotta fejét, mint aki ítélethirdetésre vár és úgy is maradt főlehajtván. Elszunnyadt a hátát melegen tűznél, kimerülve és megnyugodva valami titokzatos elégtétellel a szívében.

A tűz fáradhatatlanul lobogó lángjai ott táncoltatták árnyékát a Madonna

előtt, a falón. A fejkendős Madonna meg mintha őt nézte volna szelíden, megértő anyai pillantással, mosolyogva. S őt nézte a Gyermeke is, akinek arcán piros rózsákat fakasztott a tűz, testéből pedig fény áradt szét a kápolna falaira.

Kelet felől már derengett. A nap feltolta piros udvarát az égre s a távoli, hótakarta mezők — mint az itatóspapír a tintát — felszippantották a napkelet bíborát.

A meggyötört erdő fái meghajtották fejüket, a borókabokrok térdreereszkedve fogadták a nap hajnali áldását. Odalenn, a róna szélén kicsiny falvak feküdtek a tél fehér ravatalán.

*

Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén régi idők óta búcsú van az Óriáskő oldalában, a Hegyi Miasszonyunk kápolnájánál. Kilenc falu népe zarándokol fel ilyenkor a szűz havon át. Fűrge hegyi lovacskákat fognak a szánok elé. A hegyoldal megtelik csilingeléssel. A hallgató erdők felébrednek és visszazengik az éneket:

*Tövisbokrok közül felnövő szép Szálfa,
Hajnalkelő csillag, szép Szűzmáriácska,
Makulátlan tiszta, hónál is fehérebb:
Fogadd oltalmadba hozzád siró néped...*

Az óhutaiak érkeztek fel elsőnek. A kápolna előtt eltakarították a havat, hatalmas tüzet raktak a szurdok szájánál egy sziklafal tövében, hogy legyen minél melegedniök a messzibbról érkezőknek.

Földigérő farkasbőrbundájában megérkezett a pap. Melléhez szorítva hozta a Legszentebbet. Az emberek térdreereszkedtek és úgy érezték, hogy ebben a pillanatban szentélyé lett az egész hegy.

Bocskoros Lénárd, a sekrestyés járt elől a kicsi csengetővel. Ő nyitotta meg a kápolna ajtaját is. De kicsiny híjja, hogy hanyatán nem esett az eléje táruul látványtól. A zuzmarától csillogó falakon ott tündökölt a három kép, mint egy falra festett szárnyasoltár.

— Plébános úr! Itt csoda történt, ha nem egyéb! — Mindjárt térdre is ereszkedett, mellét verve.

A pap is megállott egy percre — gyönyörködni a képekben —, azután belépett a kápolnába és elhelyezte az Oltáriszentséget a kápolna tabernákulumában.

A *Tantum ergo* szavai felébresztették álmélkodásából a sekrestyést, aki hamar meggyújtotta a gyertyacsonkokat, kifutott a szánhoz, hogy behozza a nagy ruháskosarat, melyben az oltár felszerelését hozták fel. Amíg felterítette az ünnepi oltárterítőket s új szál gyertyákat tett tartójukba, szüntelenül csak a képeket nézte és fennszóval sóhajtozott.

— Áldott légy csodatevő szent Szűz... Dícsértéssel Kicsi Jézusunk az erdők közepén... Minden szentjei és angyalai az égnek, hogyan is érdemlettük meg mi ezt a nagy csodát...

A pap levetette nehéz bundáját, karinget, stólát öltött és odaszólt a sóhajtasokba merült sekrestyéshöz:

— Készítsen tüzet a füstölőbe s hozza a szentelőt. Megáldjuk a képeket.

— Plébános Úr!... Dehiszen... Már bocsánattal legyen mondván, ezeket tán mégsem kölletnék megáldani... Senki más nem festhette őket, hanem csak Isten angyalai.

A plébános szelíden mosolygott.

— Hozza csak az asperzóriumot, Lénárd!

Bocskoros Lénárd vette a füstölőt, hátrament a szurdokhoz, hogy parazsat tegyen bele. Akkorára már jócskán összegyűltek a báránybőrbundás emberek a tűz körül. Lénárd reszkető szavakkal vitte meg nekik a hírt, de azok közül

egyik sem futott csodalátni. Csak álltak a tűznél, mustrálgatták egymás lovait és vásári történetekkel szórakoztatták magukat.

— Ezek is csak olyanok, mint a papjuk. Ezeknek már semmi sem csoda... Még jó, hogy kontárnak nem szidott ez a ... ez a hitetlen pap — morgott-dörmögött a kápolnához visszatérőben.

A pap megáldotta az új festményeket, megtömjénezte őket, meghintette szenteltvízzel, amikorra mégiscsak odaszakadoztak az emberek. Nagy álmélkodással dugták be fejüket az ajtón és csodalattal telt meg szemük-lelkük a felékesített kicsiny szentély láttán.

Szekula Ádám jutott szóhoz elsőnek, de ő is csak suttogva mert beszélni, mert a pap már misézéshez öltözött.

— Ez ott a szélén, jó atyánk, szent József lehet a Szűzanyával: Betlehem városába menendő.

— Azok lehetnének — toldotta ki Darabant Ignác, a fuvaros — ha ott lenne a számár is! De nincs.

— Ugybiza! — szólalt meg Árendás Gazsi. — S emitt meg ugyanők viszik a Jézust Jeruzsálembe.

Egy nagykendőbe bugyolált asszony törte át magát a férfiak hadán s leborult a kápolna ajtajában.

— Édes Szűzanyám, de szörnyen szép lehettél, ha még a festett ábrázatod is ilyen ékes tud lenni!

Mondták a csodálkozás litániáját mindaddig, amíg a pap el nem kezdte a szentmisét. Akkor egyszerre csend lett s ebbe a csendbe zendült bele a kántor hangja:

„Néped Isten eléd járul:
Enekelni Máriáru.
Tőle támadt üdvösségünk,
Tőle juttatsz mindent nekünk.“

Az éneket átvette a nagy erdő s a fák között bujkáló szél halkan orgonálni kezdett hozzá.

LENNEL-E LOMBOM

Nem állhatok lombtalanul,
mint a villámsujtotta fák;
hétszer csapott a homlokomba,
de én még hétszer szegném lombosodva!
Lennél-e lombom, kisvirág?

Halkan színezték téged a
dús, fénybeszótt, arany delek,
míg én magányosan bolyongtam,
így dúdolván a réteken magamban,
halkan, amint kerestelek:

Talán lilium illenék
hozzám, tán rózsá. — Egy virág,
melyet a nap dobott a földre
s szirmai a táj abroszára öltve
fehérek, kékek vagy lilák.

Lennél-e lombom, kisvirág?

Varga László